

### Posudek vedoucí diplomové práce:

Tereza Melicharová, *Indiánská textilní rukodělná tvorba v Oaxace*, SIAS FF UK, Praha 2018, 132 s. rkp včetně příloh a ilustrací

Za téma své diplomové práce si Tereza Melicharová zvolila výsek z „indiánské otázky“ rezonující v dnešní společnosti Latinské Ameriky. Konkrétně se zaměřila na oblast Oaxaky, tedy mexického regionu s vysokým procentem původního obyvatelstva. Rozhodla se zmapovat působení výrobních družstev (v práci ne zcela šťastně nazvaných „kooperativy“), zakládaných během druhé poloviny 20. století a produkujících tradiční textilie a oděvy. Zkoumala především úlohu žen v zakládání a fungování družstev i širší socio-kulturní dopady jejich aktivit, dopady mnohonásobně přesahující finanční přínos z prodaných rukodělných výrobků.

Jedná se o problematiku velmi zajímavou, ovšem komplikovanou. Otevírá mnoho otázek rezonujících i v dalších zemích třetího světa a odkazujících na problémy spojené s modernizací a neokoloniální expanzí na úkor indigenních populací stejně jako na úzkou a nejasnou hranici mezi řemeslem, uměním a kýchem, mezi kulturou tradiční a „turistickou“. Diplomantka se nespokojila s excerpací sekundární literatury, ale rozhodla se získat hlavní korpus informací vlastním pozorováním, rozhovory s aktéry, stejně jako využitím materiálů poskytnutých družstvy a mexickými federálními i státními úřady, v jejichž gesci je péče o indiánské záležitosti.

Už z tohoto stručného shrnutí je zřejmé, že autorka ke svému tématu přistoupila velmi ambiciózně. Je také třeba zdůraznit, že množství shromážděných zdrojů, ať už primárních pramenů (v podobě vydaných nebo elektronických dokumentů i vedených rozhovorů), nebo prostudované cizojazyčné literatury, je ve svém celku impresivní, a také rozsah odevzdaného textu přesahuje běžné požadavky na diplomovou práci. Oceňuji podrobné specifikování metod a technik výzkumu a charakterizování respondentů i zhodnocení sekundární literatury. Nicméně celkový výsledek neodpovídá vynaloženému úsilí a ambice se nepodařilo zcela naplnit, částečně i proto, že v průběhu realizace výzkumu a následného písemného zpracovávání nebyla diplomová práce průběžně konzultována.

Velký problém představuje nejednoznačné vymezení hlavního tématu práce. V zásadě jsou zde dvě hlavní výzkumné otázky (byť jen jedna je explicitně zmíněna na s. 12) a od nich se odvíjejí dvě vzájemně propletené linie výkladu. Explicitní zadání práce směřuje k indiánským ženám z oblasti Oaxaky, tradičně vystaveným dvojímu útlaku – odvíjejícímu se jak od jejich rasy, tak pohlaví. Melicharová je přesvědčena, že členství v družstvech může otevřít cestu ke zlepšení jejich hmotné situace a zároveň jim otevřít i cestu k sociální a psychologické nezávislosti. Tuto hypotézu se pokusila potvrdit výzkumem tří družstev (založených Indiány tří různých etnik).

Zároveň se ale neubránila snaze postihnout v dlouhodobé perspektivě a velmi detailně vývoj textilní výroby v regionu. Do jisté míry spolu obě témata skutečně souvisí, neboť k proměně textilní výroby (zavádění nových materiálů, technických postupů, vzorů a střihů apod.) dochází v širším společenském kontextu, v důsledku komunikace s vnějším světem, ekonomických tlaků, ekologických změn apod. Samozřejmě v těchto procesech technologických a estetických změn hrají ženy zásadní roli jako ty, kdo textilie produkují i nakupují a nosí. Nicméně zájem o dějiny textilní produkce se nepodařilo udržet v rozumných mezích. Na rozdíl od pasáží věnovaných družstvům zde diplomantka čerpala především ze sekundární literatury a některé části působí spíše jako výpisky než jako definitivní text. Často velmi detailní informace (názvy jednotlivých částí oděvu) se vrší na sebe v textu či poznámkách pod čarou bez jakékoli hierarchizace nebo zhodnocení a v nich se ztrácí linie výkladu i konkrétní postoj autorky práce, který splývá s informacemi vyčtenými z literatury

nebo s konkrétními názory respondentů. Totéž lze ostatně říci o úvodních pasážích, které přinášejí shrnující informace o zkoumaném regionu a o postojích mexického státu k domorodým řemeslníkům. Přestože v závěrečné fázi došlo k proškrtání některých kapitol, diplomová práce je dále poměrně nekoherentní. Škoda také, že diplomantka (i přes doporučení) nekonzultovala podobně zaměřené práce již vzniklé v rámci badatelského programu SIAS, například disertaci Michaly Bernkopfové (*Posibilidades para el mantenimiento de la identidad cultural de los Nahuas de la Sierra Nororiental de Puebla: El caso de la Unión de Cooperativas Tosepan Titataniske*, 2011).

Co se týče samotného těla práce, tedy analýzy role žen v kooperativách a naopak vlivu vzniku a fungování kooperativů na ženskou otázku v indiánských komunitách, diplomantka nesporně shromáždila velmi zajímavé informace. Především oceňuji vystižení velmi rozporuplné role turismu a všeobecně kontaktu s vnějším světem při transformaci nejen domorodé kultury, ale především domorodého sebepojetí a sebe prezentace jako „Indiánů“, resp. příslušníků konkrétních etnik; a také identifikaci mnoha specifických problémů ve fungování družstev, které si autorka rozhodně neidealizuje. Také srovnání tří družstev a hledání důvodů poměrně zásadních rozdílů mezi jejich fungováním a úspěchy přineslo zajímavé výsledky, i když vzhledem k širokému založení práce a ne zcela preciznímu realizování komparativní metody (příliš vysoký počet proměnných) jsou výsledky srovnání roztržité a v konečném důsledku vágní. Pravdou ale je, že „úspěch“ je pojem velmi relativní a jeho příčiny mohou být velmi rozmanité. A konečně oceňuji i snahu o predikci budoucího vývoje

Diplomovou práci poznamenal chvat při dokončování. V textu se objevují překlepy, pravopisné chyby, chybějící interpunkce; a co je závažnější, na některých místech chybí zdroje informace. Jinde jsou neúplné bibliografické odkazy (chybí čísla stran apod.). Citace jsou nejednotné (někdy je uvedeno ISBN, jindy ne). Celkově je ale možné konstatovat, že se při nedostatečných citacích jedná o nedopatření, nikoli záměr. Ze stylistického hlediska je nepříjemné kolísání mezi minulým a přítomným časem i nedůslednost skloňování španělských místních a vlastních jmen. Autorka zavedla, ovšem ne všude, počestěné koncovky při skloňování „Oaxaca-Oaxaky“, ale v jiných případech zachovala koncovku –cy: „oblast Mixtecy“, s. 29; „spací síť hamacy“, s. 30 apod.; podobně termín „kooperativ“ vesměs skloňuje v mužském, jindy – s. 100 aj. – ve středním rodě. Diskutabilní je i termín „řemeslnice“, i když samozřejmě v češtině je těžké najít vhodný výraz. Práce je ale logicky strukturována a až na překlepy a drobnější chyby psána kultivovaně.

Lze tedy konstatovat, že diplomová práce Terezy Melicharové splnila požadavky na samostatnou, na vlastním výzkumu založenou studii, která přinesla konkrétní a pro další bádání využitelné výsledky. Doporučuji ji proto k obhajobě, vzhledem k nedostatkům ale navrhuji její hodnocení velmi dobře.

Praha, 16. ledna 2018

Doc. Markéta Křížová, Ph.D.  
Středisko ibero-amerických studií FF UK